

КОРЕКЦІЯ ПОКАЗНИКІВ МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Світлана ГВОЗДЕЦЬКА

*Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка
Інститут фізичної культури*

Мета дослідження. Розробити та науково обґрунтувати методику занять з фізичного виховання, спрямовану на корекцію показників мислення дітей 5-6 років із затримкою психічного розвитку.

Завдання дослідження.

1. Визначити особливості розвитку показників мислення у дітей 5-6 років із затримкою психічного розвитку.
2. Розробити та науково обґрунтувати методику занять з фізичного виховання для дітей 5-6 років із затримкою психічного розвитку.

Методи дослідження.

1. Аналіз науково-методичної літератури.
2. Аналіз документальних матеріалів
3. Педагогічний експеримент.

В статті розглядається проблема використання засобів фізичного виховання в корекції показників мислення у дітей 5-6 років із затримкою психічного розвитку.

Ключові слова: затримка психічного розвитку, корекція, фізичне виховання, показники мислення.

Постановка проблеми. Здоров'я суспільства є одним з найголовніших досягнень будь-якої країни. Відомо, що саме у дошкільному віці закладається основний фундамент здоров'я. За даними ВООЗ встановлено, що останнім часом спостерігається погіршення здоров'я дітей, зниження рівня їх психофізичного розвитку. На цьому фоні з'явилася стійка тенденція підвищення кількості дітей, які мають затримку психічного розвитку (ЗПР).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття затримки психічного розвитку (ЗПР) багатьма педагогами і психологами визначається як пограничний стан між нормою і патологією розвитку, який має тимчасовий характер відставання, відповідно до темпів біологічного дозрівання, і який може коригуватися при застосуванні адекватної системи педагогічних заходів [1, 2, 3, 4].

Багатьма дослідниками [2, 5, 6, 7] відмічаються порушення у дітей із ЗПР багатьох функцій пізнавальної діяльності, які необхідні для успішного засвоєння програмного матеріалу дитячого садка і, у майбутньому, школи. Особливо це стосується показників мислення, які обумовлені розвитком інших психічних функцій.

Відомо, що до закінчення дошкільного періоду розміри більшості коркових ділянок мозку дітей дорівнюють 80-90% поверхні дорослої людини. Тому дуже важливо не прогаяти цей час для корекції всіх психофізичних порушень у дітей.

Фізичне виховання відкриває великі можливості для покращення психофізичного стану цих дітей, однак шляхи його впливу ще недостатньо вивчені і потребують подальшої розробки.

Мета дослідження. Розробити та науково обґрунтувати методику занять з фізичного виховання, спрямовану на корекцію показників мислення дітей 5-6 років із затримкою психічного розвитку.

Завдання дослідження.

1. Визначити особливості розвитку показників мислення у дітей 5-6 років із затримкою психічного розвитку.
2. Розробити та науково обґрунтувати методику занять з фізичного виховання для дітей 5-6 років із затримкою психічного розвитку.

Методи дослідження.

1. Аналіз науково-методичної літератури.
2. Аналіз документальних матеріалів.
3. Педагогічний експеримент.

Результати досліджень та їх обговорення. Враховуючи дані літературних джерел про недостатню сформованість процесів мислення у дітей із затримкою психічного розвитку, ми досліджували загальні показники даної психічної функції у дітей із затримкою психічного розвитку та їх нормально розвинутих однолітків.

Для визначення показників мислення у дітей ми вивчали сформованість процесів аналізу і синтезу, узагальнення та просторового мислення.

Досліджуючи сформованість процесів аналізу і синтезу, ми використовували найбільш легку серію (серія А) матриць Дж. Равена.

Аналіз результатів показав, що нормально розвинуті діти досить швидко виконували завдання які їм пропонувались. Для дітей із затримкою психічного розвитку вирішення поставлених перед ними завдань було досить складним. Вони виконували в середньому на 5 завдань менше ніж нормально розвинуті діти ($p < 0,05$). Така тенденція спостерігалась як у хлопчиків, так і у дівчаток (табл. 1). Різниця між дітьми обох груп складала 44,5% при $p < 0,05$.

Для визначення сформованості процесів узагальнення ми використовували шість завдань за методикою Т.П. Вісковатової [1].

Нормально розвинуті діти виконали завдання досить легко, на відміну від дітей із затримкою психічного розвитку.

Результати у дітей із затримкою психічного розвитку відставали від нормально розвинутих дітей у середньому в 2 рази ($p < 0,05$), як у хлопчиків, так і у дівчаток (табл. 1). Різниця між дітьми обох груп складала 46,8% при $p < 0,05$.

Таблиця 1

Показники мислення у дітей

Найменування тесту	Хлопці		P	Дівчата		P
	Нормально розвинуті діти n = 32	Діти із ЗПР n = 27		Нормально розвинуті діти n = 32	Діти із ЗПР n = 25	
	X±σ	X±σ		X±σ	X±σ	
“Матриці Дж. Равена” (к-ть рішень з 12 завдань)	10,62±0,9	5,89±0,8	<0,05	10,62±1,0	5,89±0,9	<0,05
“Проба на узагальнення” (к-ть узагальнень з 6 завдань)	5,56±0,5	2,96 ±0,5	<0,05	5,81±0,4	3,09±0,5	<0,05
Просторове мислення і конструктивна діяльність (сек.): а)на об’ємних предметах	89,57±4,3	204,89±18,6	<0,05	99,46±4,4	213,88±18,1	<0,05
б)на площинних предметах (в трьох категоріях складності)	68,06±4,9	155,97±15,6	<0,05	68,21±3,8	150,63±11,1	<0,05

Однією із складових просторового мислення є зорово-просторове орієнтування, яке ми визначали як на об’ємних, так і на площинних предметах.

У наших дослідженнях ми використали методику з кубиками Кооса.

Нормально розвинуті діти виконували завдання в середньому на 1,5-2 хвилини швидше, ніж діти із затримкою психічного розвитку ($p < 0,05$). Дані результати стосуються як хлопчиків, так і дівчаток (табл. 1). Представлені вище дані знаходять підтвердження і у використанні методики “Склади малюнок”, завдання якої виконувались на площинних предметах і мають три категорії складності.

У дітей обох груп спостерігається збільшення часу виконання завдань за мірою їх ускладнення. Нормально розвинуті діти виконали завдання на 1,5 хвилини швидше ($p < 0,05$), ніж діти із затримкою психічного розвитку як хлопчики, так і дівчатка (табл. 1).

Отже, результати наших досліджень свідчать про те, що сформованість показників мислення у дітей із затримкою психічного розвитку набагато нижча, ніж у їх нормально розвинутих однолітків.

На основі отриманих результатів дослідження була розроблена методика проведення занять з фізичного виховання, спрямована на корекцію показників мислення у дітей 5-6 років із затримкою психічного розвитку.

З урахуванням особливостей фізичного і психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей із затримкою психічного розвитку була поставлена мета, завдання, як навчально-виховного, так і корекційного напрямку; принципи, як загально дидактичні, так і спеціальні, спираючись на праці видатних вчених, педагогів і психологів (Л.С. Виготського, С.І. Гальперіна, С.Л. Рубінштейна, О.В. Запорожця, Д.Б. Ельконіна та інших); спеціально розроблені методичні прийоми та засоби корекційних занять з фізичного виховання для даного контингенту дітей.

Корекційна робота з дітьми старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку була розподілена на окремі напрямки (основний, загальнорозвивальний і коригуючий), кожен з яких мав свої завдання та засоби їх реалізації.

Методично обґрунтовано, стосовно кожної частини заняття з фізичного виховання (підготовчої, основної і заключної), використання вправ в основних рухах, загальнорозвивальних вправ, коригуючих вправ різного спрямування, спеціальних ігор та естафет, які були розподілені на спеціальні блоки: ігри на розвиток психомоторних якостей, психічних функцій, ігри з речитативом, з предметами (легкими м'ячами та м'ячами зменшеного розміру для початкового навчання, «розумними м'ячами»), ігри на розвиток просторово-часових параметрів руху та функцій аналізаторних систем, спрямованих на розвиток психічних функцій та психомоторних якостей дітей даної категорії.

З метою обґрунтування впливу розробленої нами методики на показники мислення, на початку і в кінці експериментального року були протестовані діти із затримкою психічного розвитку контрольної групи, які займалися за загальноприйнятою програмою виховання і навчання дітей дошкільного віку «Дитина» і експериментальної групи, які займалися за розробленою нами методикою.

Проведені дослідження показали покращення показників мислення у дітей експериментальної групи на відміну від контрольної.

Так, результати тесту “матриці Дж. Равена” в контрольній групі підвищились на 39% у хлопчиків і 42% у дівчаток, а в експериментальній групі на 54,8% у хлопчиків і 56,2% у дівчаток при $p < 0,05$.

У процесі систематичних занять з фізичного виховання у дітей із затримкою психічного розвитку достовірно змінилися показники аналізу і синтезу. Але діти експериментальної групи набагато краще виконували серію завдань “матриці Джона Равена” ніж їх однолітки із контрольної групи.

Подібна тенденція спостерігалась і в тесті “проба на узагальнення”, де в контрольній групі показники підвищились на 12,7% у хлопчиків ($p < 0,05$) і 6,5% у дівчаток ($p < 0,05$), а в експериментальній групі на 30,2% у хлопчиків ($p < 0,05$) і 18,8% у дівчаток ($p < 0,05$).

Значна динаміка спостерігалась у показниках просторового мислення і конструктивної діяльності на об'ємних і площинних предметах. Так, у контрольній групі результати підвищились на 28,4% та 21,2% у хлопчиків і 28,9% та 16,3% у дівчаток, коли в експериментальній групі на 37,6% та 58,3% у хлопчиків і 34,9% та 42,6% у дівчаток ($p < 0,05$).

Аналізуючи результати сформованості психічної функції мислення, ми встановили, що найбільші зміни у дітей експериментальної групи на відміну від контрольної відбулись у показниках аналізу і синтезу та просторового мислення і конструктивної діяльності (рис. 1).

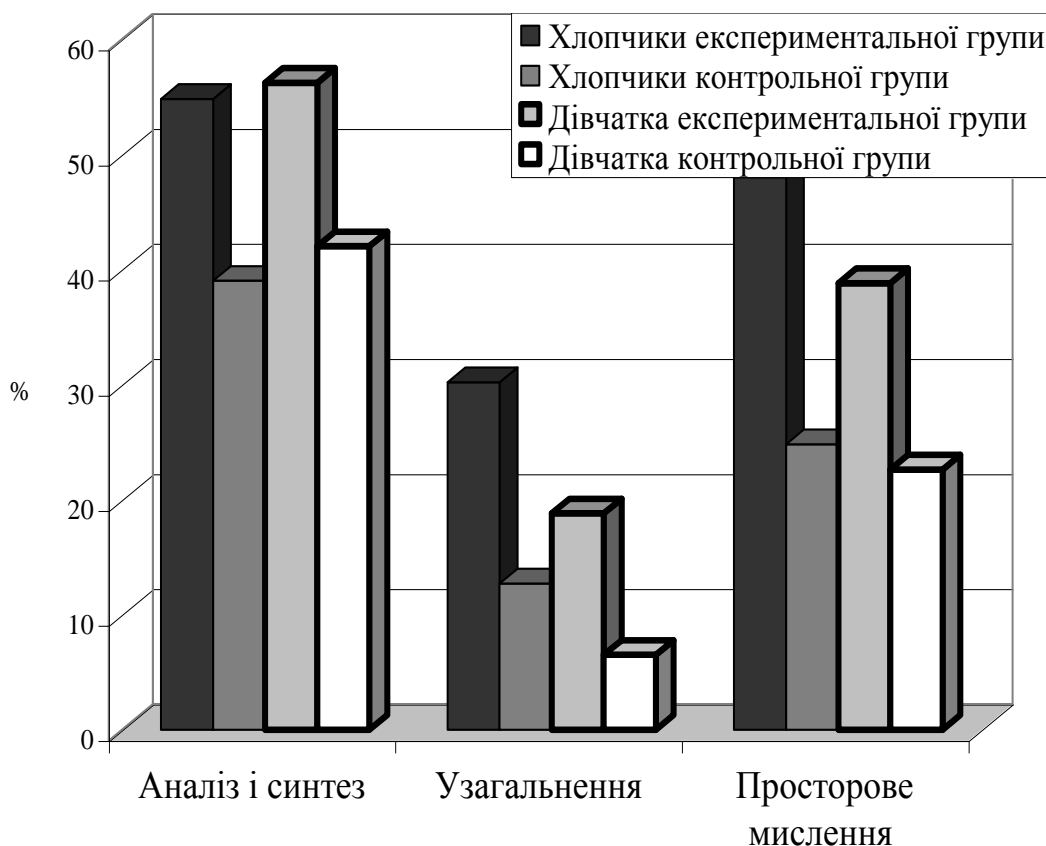

Рис. 1. Відносний приріст показників сформованості мислення у дітей контрольної і експериментальної груп

Висновки

1. Корекційні заняття за запропонованою нами методикою дозволили підвищити рівень сформованості показників мислення у дітей із ЗПР. В експериментальній групі приріст склав 45,2% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 38,1% ($p < 0,05$) у дівчаток, коли у дітей контрольної групи – 25,3% ($p < 0,05$) і 23,4% ($p < 0,05$).

2. Покращення показників мислення у дітей експериментальної групи дозволило 65% з них досягти рівня нормально розвинутих однолітків, що в свою чергу дозволило їм піти до загальноосвітньої школи разом із нормально розвинутими дітьми.

Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо у пошуках та вдосконаленні методів фізичного виховання, вивчення психолого-педагогічних умов діяльності дітей із затримкою психічного розвитку на більш ранніх вікових етапах.

Література

1. Висковатова Т.П. Дифференциация задержки психического развития от нормы до олигофрении // Практична психологія та соціальна робота. – № 9. – 2001. – С. 13 – 23.
2. Діти із затримкою психічного розвитку та їх навчання. Навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів / Укл. Т.Д. Ільшанко, Н.А. Бастун, Т.В. Сак. – К.: ІЗМН, 1997. – 128 с.
3. Лазаренко Т.М. Психологічна адаптація до процесу навчання дітей 6-8 років із затримкою психічного розвитку: Автореф. дис. ... канд. психолог. наук. – К., 2001. – 21 с.
4. Мастюкова Е.М. Клиническая диагностика в комплексной оценке психомоторного развития и прогноза детей с отклонениями в развитии // Дефектология. – 1996. – № 5. – С. 3 – 9.
5. Митрякова Л.Г. Формирование чувства ритма у школьников с задержкой психического развития: Автореф. дис. ... канд. психолог. наук. – Н. Новгород, 1999. – 24 с.

6. Перселени Л.И., Рожкова Л.А. Нейрофизиологические механизмы нарушений прогностической деятельности у детей с трудностями в обучении //Дефектология. – 1996. – № 5. – 15 с.
7. Шмарина Е.В. Формирование познавательной деятельности младших школьников с ЗПР: Автореф. дис. ... канд. психол. наук. – М., 2002. – 26 с.

КОРРЕКЦИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ МЫШЛЕНИЯ У ДЕТЕЙ 5-6 ЛЕТ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СРЕДСТВАМИ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ

Светлана ГВОЗДЕЦКАЯ

*Сумской государственной педагогической университет им. А.С. Макаренко
Институт физической культуры*

Цель исследования. Разработать и научно обосновать методику занятий по физическому воспитанию, направленную на коррекцию показателей мышления детей 5-6 лет с задержкой психического развития.

Задания исследования.

1. Определить особенности развития показателей мышления у детей 5-6 лет с задержкой психического развития.
2. Разработать и научно обосновать методику занятий по физическому воспитанию для детей 5-6 лет с задержкой психического развития.

Методы исследования:

1. Анализ научно-методической литературы.
2. Анализ документальных материалов.
3. Педагогический эксперимент.

В статье рассматривается проблема использования средств физического воспитания в коррекции показателей мышления у детей 5-6 лет с задержкой психического развития.

Ключевые слова: задержка психического развития, коррекция, физическое воспитание, показатели мышления.

THE CORRECTION OF MENTALITY INDICES OF FIFE TO SIX YEAR OLD CHILDREN WITH MENTAL RETARDATION BY MEANS OF PHYSICAL TRAINING

Svetlana GVOZDYETSKAYA

*Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
Physical Culture Institute*

The aim of the research is to work out the methods of physical training directed at the mental indices correction in five to six year old children with mental retardation development.

The methods of the investigation are:

1. The analysis of the scientific literature.
2. The analysis of documental materials.
3. Pedagogical experiment.

Abstract. The article is dedicated to the problem of physical training application in the correction of attention rate of the six year old children with mental retardation.

Key words: a delay of mental development, correction, physical training, rates of mentality.